

MARROC

El veí desconegut...

Agraïments:

A Marta.

Al meus fills, Marçal i Èlia.

A en Joan, Maria i Júlia, i la Duna; a en José Antonio, Mari Carmen i Dani; a en Antonio i l'Emília per acompanyar-nos en un viatge, que en bona part era més il·lusió meva/nostra que no pas d'ells.

Gràcies a en Joan per deixar-me quasi totes les fotos que il·lustren aquesta crònica, si més no, les millors.

Gràcies a tots.

Text: Albert Soriano
Fotos: Joan Gasull
Albert Soriano

Dades viatge:

sortim el dia 30 de juliol a les 06.12 hs de Barcelona amb el quilometratge inicial 178.138

i arribem a casa el dia 22 d'agost a les 18.00 hs amb quilometratge final 183.413

24 dies i 5.275 quilòmetres després...

I per fi... MARROC

del 30 de juliol al 19 d'agost de 2004

Després d'anys de voler anar a Marroc, per fi hi anàvem.

Fa quinze anys, jo ja vaig anar a Marroc, en moto, i en vaig quedar enamorat, sempre hi he volgut tornar, però el mon dóna una volta cada dia i els temps va passant, finalment, casat i amb fills i arribats al mon dels Campers va quedar clar que hi havíem d'anar però els nens eren massa petits, vàrem seguir esperant fins que va arribar el moment en que vàrem veure que podíem fer-ho.

Ara, els nostres fills ja tenen 10 i 5 anys, amb això volem dir que, per reticències psicològiques, hem esperat fins que ells han tingut prou edat com perquè el seu físic pogués suportar millor les suposades exigències que un viatge a Marroc, amb el que tot això vol dir, o, al menys, el que des d'aquí ens sembla, perquè quan hi ets i, encara més, quan ja has tornat veus que no en hi havia per tant.

El que vull dir és que et penses que el calor serà insuportable de dia i de nit, que el menjar no estarà en gaire bones condicions, que no tindràs aigua, que tot serà molt més dur del que després resulta ser.

Parlem dels tòpics:

La calor: no en fa tanta ni molt menys. És més, crec que en fa menys que aquí, si més no, és més suportable perquè és absolutament seca i sempre, sempre, fa una mica d'aire, en resum: tenint en compte que a l'estiu, per definició, a on estiguis, busques l'ombra, s'hi està molt bé. D'altra banda, de nit, podem dir que vàrem passar més nits ben tapats que destapats. Més d'un dia, a l'hora de sopar ja anàvem amb el jersei posat.

El menjar: cal dir, en primer lloc, que la nostra família som gent de poques manies i a més som, antropològicament insaciabls, doncs ens agrada submergir-nos al màxim en la cultura que ens acull i com més diferent a la nostra millor. Com diu Joan Manuel Serrat: “prefiero un Sioux al Séptimo de Caballeria”, nosaltres som d'aquests: Intentem ser molt viatgers i poc turistes. Per això vàrem menjar, i molt bé, a les medines de Fes, Meknes i Marràqueix, així com en els incomptables establiments de carretera amb les acollidores i atractives “Tagines” coent-se a la brasa. “Pastilla”, una mena d'empanada de carn de colom típica de Fes. Carn de camell a Meknes. “Kefta” carn picada en forma d'una mena de mandonguilles o en forma de broxeta cuit a la brasa. Figs de moro comprades a venedors ambulants, melons, raïm, etc..., i el pa, pa sempre calent i en venda a infinitat de botigues.

Aigua: partint de la base de beure aigua embotellada, en hi ha de moltes marques i en venen a totes les botigues i això vol dir que cada tres portes hi ha una botiga on venen aigua, personalment us recomanem la marca Sidi Alí. A part d'això també hi ha Coca Cola a totes elles. També hi ha l'opció de fer un saborós, refrescant i energètic te amb menta. Aquesta beguda te totes les gràcies: és bàsicament aigua; es beu molt calent, la qual cosa provoca una sensació de frescor a la que s'hi afegeix la suavitat de la menta fresca; la teina t'estimula, i el sucre et dona energia, i, a més, si te'l prens en una bonica terrassa observant com passa la vida pel davant teu, doncs millor. Perfecte.

Gent: en hi ha de dos tipus molt diferenciats:

- ✓ La gent “normal” són molt bona gent, com més al sud millor.
- ✓ Els venedors i els guies de qualsevol cosa i en qualsevol lloc, són incansables, s'arriben a fer pesats i et posen nerviós. Paciència.

També cal dir que la gent de Marroc apareix per generació espontània, tu pares en mig del no res a fer una foto i..., sorpresa!!, de no saps on comença a sortir gent, sobre tot nens.

Canvis: Es poden portar coses per canviar, sobre tot roba. Ho podeu portar per canviar per objectes o be per regalar als molts nens que trobareu pel camí. També es pot portar material escolar o joguets o fins i tot dolços, però nosaltres no en som partidaris. En l'apartat de material canviable hi podeu incloure l'alcohol, alguna cervesa ens pot facilitar algun “negoci”.

Amb alguns dels tòpics ja trencats, iniciem la descripció del viatge.

Vàrem sortir amb la nostra furgoneta Volkswagen Califòrnia, de la sèrie T-3, la matinada del dia **30 de juliol des de Barcelona** i, un cop a l'autopista de Tarragona, a la benzinera de Castellbisbal ens trobem amb els primers companys de viatge: en Joan, la Maria i la seva filla Júlia i l'altra “filla” seva, la Duna, una gossa de raça Labrador de pèl curt, de color marró clar, que és l'animal més “bona persona” que mai he conegut. Els meus fills tenien por del gossos fins que van conèixer la Duna, ara ja és amiga de tots nosaltres, ha estat una excel·lent companya de viatge i una millor joguina pels nens. Ells van en una altra Volkswagen, de la sèrie T-3.

Seguim cap al sud.

A la benzinera de l'Hospitalet de l'Infant de l'A-7 ens trobem amb els segons companys de viatge, en Jose Antonio i Mari Carmen i el seu fill Dani, amb una furgoneta Peugeot Boxer.

Seguim cap al sud i parem a dinar passat Múrcia, en una ombra, el cos ens agraeix l'aturada i el menjar.

Finalment arribem a **Almeria** a mitja tarda i, just arribar, es completa el grup amb la quarta família: l'Antonio (el bomber) i l'Emília, que van en una bonica VW-T4.

Realitzem els tràmits amb FerryMarroc, que ens posa totes les facilitats doncs al ser més d'onze persones, som 12, ens tracten com a grup, la qual cosa vol dir no fer cues, a més d'algun obsequi.

Tenim temps de fer una volta per Almeria, on jo vaig fer la mili, i que em porta molts records de joventut i cap a les nou tornem cap el port, per sopar a les furgos i preparar-nos per l'embarcament.

Teòricament el vaixell sortia a les 23.30 hores, però a la una de la matinada encara estàvem a terra, hi havia un absolut caos i nerviosisme entre tothom, entre el personal del port i els que fèiem cua per embarcar, fatal.

Finalment embarquem, ens acompanyen als camarots, que fa 20 anys devien estar molt be, però ara...

Com que el vaixell surt d'Espanya i arriba a Marroc, s'ha de "passar la frontera" a dalt del vaixell. Com que som un "grup" ens estalviem una impressió de personal i ens dirigim directament al mostrador d'informació on un amable policia, o quelcom semblant, ens recull els passaports i se'ls queda fins al dia següent....., en que efectivament (buf!!) ens els tornen amb els corresponents segells. Tot correcte.

Paral·lelament, com que finalment ens hem anat a dormir cap a les dues, com que hi ha un canvi horari de dues hores menys (a Marroc es va amb l'hora solar), a les cinc de la matinada, o no sabem ben bé a quina hora, ens criden sense que haguem tingut temps de res. Estem totalment desorientats.

Arribem a **Nador**, arribem a **Marroc**, arribem a **Àfrica**.

I el canvi és així, tal com sona, sortim d'occident i arribem a orient.

La gent està pel carrer, tothom està al carrer, hi ha molta vida al carrer, molts vehicles de tots tipus i en totes les direccions, bars, venedors ambulants, vehicles, carros i més gent. També molta brutícia, moltes deixalles, moltes bosses de plàstic, sobre tot de color negre. Olors i colors, i clàxons.

Parem a esmorzar i prenem el primer te amb menta, deliciós, el meu fill Marçal, el tasta i, des d'aquell moment, s'hi torna un fervent afeccionat.

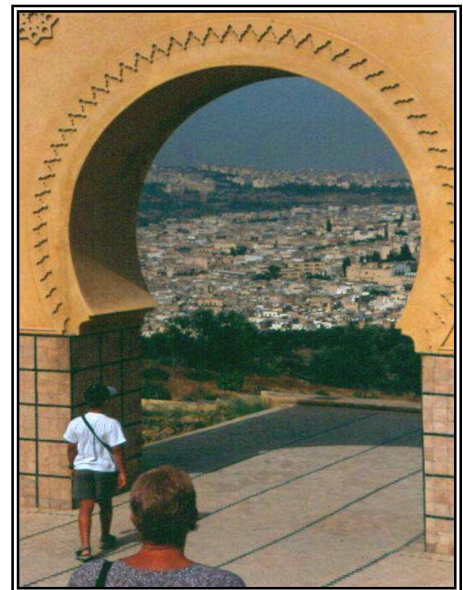
Comença l'aventura!

Iniciem el recorregut per Marroc cap a l'est, fins a Berkane, on intentem comprar vi (sí, sí, vi a Marroc) a la cooperativa local, però està tancada. Continuem el recorregut per una zona molt poc turística que és la **serralada Beni – Snassen**, un paisatge dur, totalment mediterrani, verd i molt poc habitat. Comencem a trobar animals per la carretera, gent caminant que, aparentment, no ve ni va enlloc, però van molt, però molt, tranquils i decidits. Trobem nens, gent dalt de burros, venedors ambulants de figues de moro o meló.

De baixada dels Beni-Snassen, en un creuament amb una altra furgoneta, ens toquem els retrovisors i els vidres del nostre salten pels aires, em toquen el coll, i van a parar al seient del darrera, quin ensurt!. Passem el retrovisor de la dreta a l'esquerra i continuem el recorregut. Dinem i seguim cap a Fes. Abans d'arribar a Fes la carretera passa al costat d'un embassament que te la particularitat que hi ha palmeres que surten del mig de l'aigua, molt bonic.

Arribem a **Fes** i ja ens està esperant el "Comitè de recepció", aquest comitè és un individu en un ciclomotor destartat que espera als turistes a l'entrada de Fes i els ofereix els seus serveis com guia. El "contractem" i ens acompanya fins al càmping internacional de Fes, teòricament el millor de Marroc. El càmping és molt gran, i te una gran piscina que, en aquells precisos instants, esta batent el record mundial de capacitat de gent en una piscina combinant-ho amb la música i la cridòria més alts d'Àfrica. Un espectacle impactant. Una benvinguda a Fes astorant.

Primer xoc cultural: a la piscina només hi ha homes, de totes les edats, i nenes. Les dones s'ho miren des de les taules de l'exterior de la piscina. No es banyen.

Acampem. Ens banyem i asserenem els esperits.

Els serveis estan destrossats, no hi ha aigua calenta, casi ni freda.

El nostre guia, després de negociar el preu, ens facilita un taxi-furgoneta pel dia següent amb un guia oficial.

Passem una nit amb molta, molta calor, però va ser l'excepció.

Amb una puntualitat absoluta, a les nou el matí tenim una furgoneta amb el seu conductor i el seu guia a la porta del càmping.

Fes: Comencem a fer el turista, anem a un turó enfront la part vella

de Fes, enfront de la medina, des d'on es té una vista general i impressionant del laberint de carrerons, sostres i... antenes parabòliques!! que s'estén davant nostre. Fem fotos. Anem a visitar uns tallers de ceràmica típica de Fes, ceràmica de color blau, el color de Fes. Allà observem, per primer cop, l'artesanía. Allà, els nens aprenen la primera lliçó de com es feien les coses quan no hi havia màquines. Al mig del pati hi ha homes que pasten la pedra picada i l'aigua amb els peus, un cop s'ha fet el fang, aquest s'apila en una estança fosca i humida. D'allà es treu per treballar-la ja sigui en forma de bols, plats, cassoles, etc..., finalment la couen en uns impressionants forns alimentats a palades de pinyols d'oliva per un home sense cap protecció que pateix les rebufades del forn sense canviar de cara; també veiem com es fan les complexes formes decoratives àrabs: trenquen les rajoles amb precisió mil·limètrica en formes concretes per fer les precioses decoracions d'artesonat àrab. Fem les primeres compres,... després de regatejar, es clar!! Ens submergim en la Medina de Fes.

La medina de Fes és la porta d'entrada a l'edat mitjana, sembla que hagi entrat al túnel del temps. Carrers estrets, gent en constant moviment, parades de tot tipus, d'espècies, de fruita, de roba; totes elles agrupades de "Souks", el que en castellà es diu "Zoco", cada activitat té el seu propi Souk, el dels teixits, el de les pells, el del ferro, el del tint. Carrers coberts amb robes, amb canyes, façanes mig desfetes, més gent i de cop i volta: **Balak!, Balak!**, i això vol dir que per darrera se't acosta un animal, burro o mula carregat fins a extrems inverossímils i que no frena, no para, no s'atura per res i aleshores es produeix un fenomen màgic pel qual el que fins fa uns instants semblava impossible, que enmig d'aquell garbuix de gent, que en aquell carreró atapeït de gent es generés un espai prou gran com per que hi càpigues aquell elefant amb aspecte de burro, es produeix una reubicació màgica i perfectament sincronitzada per part de tots els presents que fan que la vida flueixi continua i amb normalitat.

Dinem al restaurant "La Medina", en un ambient molt oriental, envoltats de taules baixes i coixins, acabem amb un te amb menta. Bastant guiri, però és força bonic.

Seguim la visita recorrent tots els tòpics, botigues de catifes, les Mederses (seminaris islàmics), curtidors de pells, botigues d'espècies, mesquites (des de fora) i més botigues de tots tipus on volen els teus diners. Tothom et vol vendre quelcom i ningú te cap pressa, la qual cosa et fa sentir una mica un moneder amb potes, una mica utilitzat pel sistema turístic, començant pel guia. Però és així, tranquil·litat i bons aliments, no has de tenir cap pressa, assumir el teu paper de ric occidental, però no enfadar-te per res, perquè ells no ho faran. Educació i ma esquerra.

Des de Fes fem un recorregut cap a Volubilis i Moulay Idriss, per acabar el dia a Meknés, que com a molt són uns 80 quilòmetres. Ideal.

Volubilis és el nom d'una antiga ciutat romana situada en mig d'un pla des d'on es dominen tots els camps de cereals de les rodalies. Les restes romanes estan força ben conservades, gràcies a la sequedat ambiental.

Hi ha dos arcs triomfals, una formidable avinguda i un sector de “serveis” amb el “Fòrum”, les termes, els magatzems i els molins de gra, però el més impressionant, de llarg, són els nombrosos i espectaculars mosaics que guarnien els terres de les principals cases dels patricis romans amb figures humanes i d'animals. Aquests mosaics estan una mica apagats per la pols però si hi penseu anar, porteu una ampolla d'aigua i un drap, mulleu-lo i passeu-lo pel mosaic. Un esclat de color de 2.000 anys d'antiquitat apareixerà davant dels vostres ulls, els colors començaran a brillar de forma espectacular, el canvi és dràstic. Val la pena, recordeu-ho!

Moulay Idriss: aquest és un lloc força especial, és un poblet enfilat a un turó, un poblet blanc de teulades verdes amb una mesquita amb un peculiar minaret rodó. Aquest poble te el privilegi d'acollir la tomba de Moulay Idriss, la persona que va portar l'islam fins Marroc i, per tant, és un lloc sant. Peregrinar cinc cops a Moulay Idriss equival a anar una vegada a La Meca, que és una de les

tasques sagrades de l'Islam, per això és conegut com La Meca dels pobres.

A l'entrada del mausoleu, només visitable als creients, hi ha una biga de fusta travessada a la porta a (+/-) un metre del terra perquè així et veus obligat a ajupir-te, a fer una reverència de respecte, per entrar. La visita la fem amb l'inevitable guia previ pacte del preu, que inclou l'aparcament i vigilància de les furgos.

Meknés: finalitzem el dia a Meknés, la més petita de les ciutats imperials i, per tant la més tranquil·la.

El càmping de Meknés te l'atractiu d'estar situat dins d'un dels impressionants recintes murallats de la ciutat, la ubicació és força bona i tranquil·la, llàstima, un cop més, que el darrer manteniment que es va fer en les instal·lacions del càmping va ser quan Hassan II era petit. Aquesta és una màxima que es repeteix en tot el país, en totes les instal·lacions: fa anys que no es fa cap tasca de manteniment, està tot molt deixat, sobre tot pel que t'afecta com a turista/campista els serveis dels càmpings estan abandonats, destrossats.

Una gran avantatge d'aquest càmping és la seva ubicació dins de la ciutat que et permet anar caminant a visitar-la, malgrat que ho hagis de fer amb guia, no te'n pots desfer, és el preu que has de pagar com a turista, pactem el preu abans. Aquest preu sembla ser bastant standard d'uns 120 dirhams al dia.

Comencem el dia visitant, a escassos metres del càmping, els espectaculars graners i les quadres pels 10.000 cavalls que tenia el sultà Mulay Ismail, és un recinte màgic amb una estètica molt atractiva i una lluminositat i majestuositat espectaculars. Val la pena passejar-hi en silenci.

Seguim cap al centre de la ciutat, visitem la seva Medina, amb tot el que això vol dir, no te

l'espectacularitat i la vida de la de Fes, però també és molt atractiva i més tranquil·la, en ella destaquen l'espectacular Medersa Bou Inania, la més antiga de Marroc, la tomba de Moulay Ismail amb uns colors i unes llums esclatants. Visitem diversos llocs com un museu i un taller d'artesanía en ferro i plata.

Finalment, al migdia, demanem al guia on podem comprar **carn de camell**, perquè segons la nostra guia en venen, i efectivament ens acompanya fins a una parada on en venen, penjant, a la dreta de la mateixa hi ha un enorme tros de greix arrodonit que identifiquem (i ens ho confirmen) com la gepa d'un camell. Hem anat a parar al lloc correcte. Comprem la carn de camell, ens la piquen amb ceba i espècies i anem a un simulacre de bar/restaurant on ens la fan a la brasa. Excel·lent i enriquidor per l'estómac però molt més per l'esperit. Aquella nit es comença a trencar el tòpic de la calor doncs a l'hora de sopar ja anàvem amb jaqueta.

Sortim de Meknés cap al sud, amb la mirada posada al desert.

Anem per la carretera P-21, comencem a pujar la serralada de l'Atlas Mitjà, gaudint del paisatge i fem una primera parada en un paratge anomenat "**Paysage d'Ito**" (un nom curiós) que és un lloc alt, a peu de carretera, amb unes vistes cap a l'oest d'una mena de vall amb un paisatge erosionat que ho fan espectacular. En aquest lloc trobem les primeres parades de venda de pedres, minerals i fòssils on som assetjats pels venedors, que es surten amb la seva, perquè varis de nosaltres acabem comprant. La família Gasull em regala un preciós dromedari de pedra negra que tinc en un lloc prominent de casa meua, Gràcies !.

Arribem a **Azrou** i parem a repostar, a la benzinera ens volen vendre més pedres, i es surten amb la seva doncs els hi canviem una preciosa rosa del desert per tres samarretes i diners.

Sortim d'Azrou cap al sud i, al poc de sortir, a l'iniciar el port, ens desviem cap a la dreta, cap a l'oest, amb intenció de fer una **ruta per Ain Leuh**, però no ho acabem de trobar i tornem a girar cap a l'est i, tal i com acostuma a passar en molts casos, al sortir de les rutes principals és quan es fan les millors descobertes, seguint cap a la direcció que ens interessa però sense saber ben bé per on, ens trobem creuant uns altiplans a quasi 2.000 metres d'alçada, un paisatge que res tenen a veure al el tòpic de Marroc, tot són verdes pastures i uns boscos de cedres

monumentals. Parem a dinar al bell mig d'un d'aquests boscos, en absoluta soledat i silenci, un lloc preciós. Seguim creuant boscos i de cop i volta algú creu veure una mona, no se li fa massa cas i seguim però acte seguit, en comencem a veure més, fins que finalment parem en un clar del bosc, envoltats d'uns **cedres descomunals**, de dimensions gegantines i en els que hi ha **bastants mones**. Moment màgic. Els nens (i els grans) al·lucinem. Ens acostem als nostres avantpassats i els hi donem fruita que es mengen amb gana, fins i tot els hi posem un bol amb aigua i en beuen. Les fotos es disparen a dotzenes. Les mares porten els seus fills a coll, els mascles criden, els nostres sentits s'omplen d'il·lusió. No voldríem marxar, però ho fem.

Seguim cap al sud per la P-21 amb el somriure als llavis que l'experiència amb les mones ens ha deixat. Anem trobant camions carregats fins a extrems estratosfèrics, amb paquets i persones penjant de qualsevol lloc possible i impossible. Encara que ho sembli ens estem movent a unes alçades importants de 1.500/1.700 metres d'alçada, l'aire és sec, net i fresc. Parem a comprar queviures a un poble de carretera: **Zeida**, que com tots té un moviment espectacular de persones. Seguim endavant, fins que a darrera hora de la tarda trobem un càmping, el **càmping Tinmay**, que no està anunciat a les guies però que és força acollidor i té piscina, la qual cosa s'agraeix després d'un dia de ruta. Compartim el càmping amb una expedició de Citroen 2 cavalls força curiosa.

Al matí següent ens informem per tal d'anar a veure el Circ de Jaffar i ens diuen que amb els nostres vehicles és impossible. Llàstima.

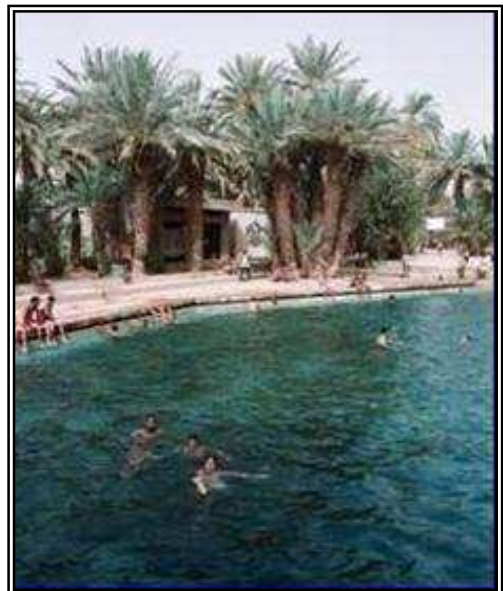
En el nostre camí cap el sud passem per les impressionants **Gorges del Ziz**, un pas erosionat durant mil·lenis pel riu Ziz que baixant de l'Atlas cap al sud ha format aquest espectacular paisatge. Comencem a entendre el significat de la paraula: "Oasi", el fons de la vall del Ziz és espectacularment verd i a poc que pugis la vista per la falda de la muntanya desapareix la vegetació,

hi ha una perfecta ratlla de separació entre el jardí i el desert. És grandíols, et sents molt petit.

Arribem a **Errachidia**, aquesta és una ciutat bastant gran enmig del no res. És una ciutat construïda pel govern en mig d'una zona desèrtica per tal de colonitzar el desert, tota la construcció és quadrada, els carrers rectes i amb voreres. No ens agrada, a més fa molta calor, s'està acostant una tempesta de sorra i la situació es torna incòmoda. Comprem queviures, canviem diners i ens en anem.

Arribem a Meski, a "la **Source Bleu de Meski**" (la font blava de Meski) aquest és un dels llocs on jo volia anar, més ben dit: un dels llocs on desitjava tornar, és potser el lloc que recordava com més encisador, més en estat pur i encara ho és. És un oasi.

És un oasi al peu de la lletra, a pocs metres del lloc només hi ha el desert. Arribes a Meski i no hi ha més que calor i sorra, gires a la dreta i baixes cap on no saps ben bé on i, aleshores et submergeixes en un mar de verdor, tot és verd, palmeres, plantes, aigua, alegria, nens, hi ha música a l'aire. El lloc és el que era un càmping, no hi ha cap mena de servei, però cobren. Hi ha

una paret rocosa d'on sorgeix, subterrània i invisiblement, una enorme quantitat d'aigua extremadament fresca i neta que, en primer lloc, omple una piscina i després genera un canal que permet regar la vall. Vàrem tenir la mala sort que a l'arribar ens va rebre una tempesta de sorra que va fer entrar pols fins a llocs insospitats de les furgos. El lloc estava ple de gent, ple dels habitants de les rodalies que s'havien anat a refrescar. Amb el pas de la tarda es va anar buidant i, ja de nit, vàrem poder gaudir plenament de la piscina, però el millor moment va ser la matí següent.

Amb un dia radiant, la piscina sense gent i amb una aigua que quasi no es veia de neta que estava. En aquell moment vàrem poder veure que la piscina estava plena de peixos, doncs és aigua natural, en aquell moment ens vàrem banyar amb plenitud de sensacions. Per poder agafar perspectiva sobre el lloc vàrem pujar fins a dalt de la paret d'or sorgeix l'aigua i des d'allà vàrem poder veure l'espectacle que és la combinació de la verdor intensa de la vall i la sequera absoluta del desert. Tot un conjunt de sensacions que se't queda gravat als sentits. Aquell verd, aquell cel, aquella aigua, es te una mica la sensació que fora d'aquell espai no hi ha res més..., i d'alguna manera és cert.

Al mateix càmping ja contactem amb un guia (l'Abdel) per fer la visita al desert, després de regatejar pactem que per 30 €uros farem un recorregut per la vall del Ziz fins a Merzouga i el desert. També hi comprem i canviem coses.

Al dia següent sortim amb pena de la Source Bleu i enfilem la vall del Ziz cap al sud, passem per diversos pobles i visitem una sorgència d'aigua que hi enmig del no res, una potent font d'aigua carregadíssima de minerals doncs deixa un pòsit de calç i ferro espectaculars, ens remullem i ens refresquem. La Duna s'ho passa molt bé.

Passem **Erfoud** i arribem a **Rissani** i fem un tomb pel palmeral que envolta la localitat, hi ha milers de palmeres datileres, que es reguen un parell de cops a l'any amb l'aigua del Ziz, l'obra d'enginyeria dels canals de regadiu és espectacular. Dinem a la "**Maison du Touareg**", a sota d'una haima, el calor apreta de veritat (jo em dutxo tres cops en una hora), en aquest lloc hi ha diversos objectes en venda però el que més ens crida l'atenció són els fòssils, hi ha objectes fets amb pedra de fòssils entre els que destaquen les piques per lavabo fetes amb pedra farcida de fòssils. Nosaltres ens comprem un plat preciós.

A mitja tarda, amb una llum preciosa, arribem a un dels nombrosos albergs que hi ha al peu de l'"**Erg Chebbi**", la gran duna de **Merzouga**., a l'alberg **Tombouctú**, una construcció espectacular d'aspecte oriental. Allà aparquem les furgos fins al dia següent; hi ha dutxes pels visitants i tots els serveis d'un hotel.

Alcem la vista i ens trobem davant del mite, a uns centenars de metres de nosaltres s'alcen les dunes del desert, **estem al desert**.

Allà ens esperen dos guies i una colla de **dromedaris**, els nervis i la il·lusió ens recorren el cos, els nens estan molt il·lusionats. Comença l'espectacle.

Amb mocadors al cap, pel sol, intentem dissimular el nostre aspecte de turista però és impossible. Carreguem ampolles d'aigua i càmeres de fotos.

Amb més pena que glòria aconseguim enfilem-nos als dromedaris i el nostre aspecte provoca les mútues riallades d'uns cap els altres, un cop tots en condicions, iniciem el recorregut cap a l'interior del desert. L'aspecte de la caravana és molt divertit, tothom rient i dient tonteries, provocats pels nervis (histèria col·lectiva) i la incomoditat.

El sol s'està posant i la sorra agafa color de foc, les ombres de les dunes semblen tenir vida pròpia, hi ha uns jocs de llum espectaculars, les ombres dels camells s'allargassen sobre les dunes i tot el que ens envolta és màgic, la Duna va caminant i ens va seguint. Personalment intento mantenir el silenci per poder gaudir del moment però m'és impossible, tothom riu i diu la seva, vaig dalt d'un dromedari amb la meua filla Èlia, amb tots els sentits oberts al màxim i gaudeixo enormement d'aquella estona, soc un turista però em voldria sentir un viatger.

Després de prop de dues hores de recorregut, i amb des darreres llums del dia, arribem a una fondalada entre dunes on hi ha una haima, aprofitem aquells últims raigs de sol per fer les darreres fotos. Un cop allà els nostres guies ens preparen el lloc tot traient una pila de catifes que estenen sobre la sorra, també porten llençols i el que serà el nostre sopar, que immediatament ens preparen, amanida d'arròs i carn picada, de postres meló amb suc de taronja per sobre i, entre la gana i l'especial que és el moment, ens ho mengem (uns més que altres) força bé. Després de sopar, a la llum de les espelmes, els nostres guies ens tenen una estona distrets tocant els seus timbals amb el cel per sostre.

El cel del desert. Mai podrem oblidar ningú aquell cel farcit d'estrelles. Aquell espectacle grandios que és veure el cel des del desert. Estant en plena contemplació va passar una estrella fugaç que va provocar l'admiració de tothom, més màgia. Ens estirem per dormir, la temperatura va baixant i la lluna va pujant, jo no em voldria adormir per no deixar de mirar aquell cel. En plena nit m'aixeco a fer fotos del campament il·luminat per una potent lluna que dona a tot el que ens envolta una sensació de tranquil·litat molt profunda. Quin cel!!.

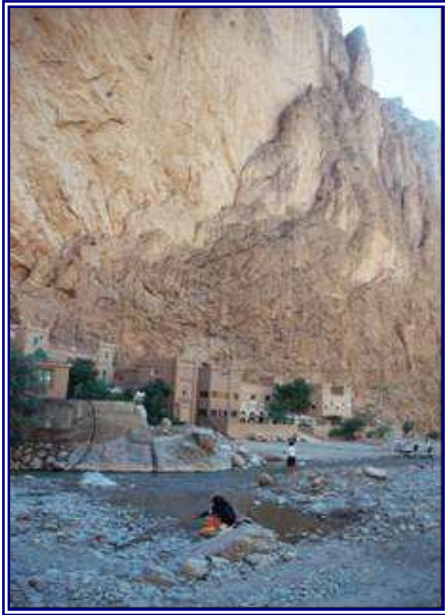
Ens llevem a les sis, amb les primeres llums, per poder fer fotos de la sortida del sol darrera les dunes, pugem fins la més alta de les rodalies i gaudim plenament del moment. El sol va molt de pressa.

Tornem a pujar als camells i tornem cap a l'alberg d'on vàrem sortir on esmorzem, creps berbers amb mel i melmelada, una mantega blanca excel·lent, suc de taronja i llet fresca de vaca, finalment un te verd amb menta, es clar!!.

Sortim de Merzouga i ens anem directament a **l'hotel Xaluca**, a les afores d'**Erfoud**, aquest preciós hotel és propietat d'un sabadellenc (un dels seus espais interiors es diu plaça Catalunya), a més, als que viatgem amb el nostre vehicle ens permet aparcar, amb toma de llum inclosa, banyar-nos a la piscina i gaudir de tots els serveis de l'hotel per un mòdic preu, ens hi estem fins les quatre de la tarda.

Sortim del Xaluca, deixant el desert enrera, deixem de mirar cap al sud i girem cap a l'oest, agafem la carretera 3541 fins a Tinejad, on posem gas-oil i fem unes fotos a una de les típiques furgonetes carregades fins a extrems que els occidentals no entenem.

Iniciem l'anomenada "**Ruta de les Kashbes**".

Seguim fins a **Tinerhir**, per la P-32, i, entrada la tarda, enfilem la vall de Todra fins al càmping dels "**Poissons Sacrées**", i després d'haver estat a la piscina del càmping de la Source Bleu de Meski, creiem que podia ser quelcom semblant, però no... influenciats per la guia (que parla d'una piscina i que, creiem, és una errada de traducció) hi llegim que al càmping esmentat hi ha una "piscina d'aigua de manantial amb de peixos" i hi anem directes. Bé doncs, res més lluny del que ens esperàvem: el càmping és una instal·lació estranya, junt a un petit estany ple de peixos sagrats on no se't acudeixi ficar-hi un peu doncs els peixos són sagrats (com el nom del càmping indica). Descripció del "càmping": l'accés és d'una pendent important..., l'extensió de l'àrea d'acampada era tan petita que no donava prou pels nostres quatre vehicles!..., la llum que ens

van donar pels quatre vehicles la van agafar del portalàmpares d'una bombeta!..., els serveis estaven a l'altra banda d'una carretera, això sí, l'entorn era preciós, palmeres, aigua, ocells,... però no hi aneu (o sí).

L'endemà al matí pugem fins a les **gorges del Todra**, s'hi arriba remuntant la vall del riu Todra, una vall amb un fons d'un verd brillant que es talla en sec al remuntar les vessants de les muntanyes, la vall es va estretant fins arribar a un petit gual que creua el riu aleshores entres en un altre món, et trobes entre dues parets immenses, verticals i vermelles, et calles i mires, no pots dir res, l'espectacle és tant contundent que no hi cal afegir res. És el matí, la llum és molt neta i hi ha poca gent, millor.

Com que és aviat, decidim tirar un tros amunt remuntant la vall, passem per altres paisatges molt acollidors, passem per unes altres gorges més amunt i finalment la vall s'obre al poble de **Tamtatouchte** (lloc de partida per excursions cap a l'Atlas) allà lluny de tot, fora de les rutes principals, ens trobem uns nens que, com sempre, ens reben contents i demanant, creiem que és un bon lloc on lliurar la roba que portem des de Barcelona i els hi donem quasi tot el que portem, roba, joguets, llibretes i llàpissos, els meus fill s'ho miren al·lucïnats, els morets estan frenètics ho volen tot, i el cert és que tant com tinguéssim els hi donaríem. Al marxar ens trobem amb un detall colpidor, ens demanen bosses on posar la roba perquè ningú vegi el que porten i així ningú els hi vulgui prendre... . Marxem amb el cor una mica encongít, i en aquest punt us vull dir que si aneu a Marroc no oblideu en portar tot el que pugueu per donar als nens, exploreu els vostres armaris i sigueu generosos, val la pena arrossegar tots aquells paquets per, quan el cor us ho digui, fer feliç, ni que sigui per un moment, un nen. Si us plau, recordeu-ho.

De baixada tornem a parar a les gorges del Todra a fer les corresponents fotos i allà ens trobem a un individu que, en resum, ens va prendre el pel, això sí amb tota l'habilitat del món. Ens diu que és estudiant i que ve caminant des de no sé on i que va cap a casa seva a Tinerhir, quina casualitat: el lloc per on tot turista que passi per les gorges ha de passar, nosaltres també i, per tant ens oferim a portar-lo fins al poble (on igualment havíem de parar doncs aquell dia era dia de mercat i teníem entès que era espectacular), en "agraïment" s'ofereix a ensenyar-nos el poble, Mentida!!!!, acabem com sempre, després de fer unes voltes pel poble, a casa d'uns suposats parents que, com no!, fan catifes que ens volen vendre. Em poso com una

moto i li dic de tot, perquè a més, amb aquesta història, quasi ens perdem el mercat on arribem pels pès, ja estan recollint. Malgrat tot hi comprem una tetera antiga, amb forat inclòs, per 50 dirhams (preu inicial 250 dh) i cigrons per dinar.

Busquem un lloc on dinar per la P-32 direcció Ouarzazate, però no trobem res convincent fins arribar a Boulmalne de Dades on girem a la dreta per la carretera 6901 cap a les **gorges del Dades**, a l'igual que a la vall del Todra, anem remuntant la vall i el paisatge té uns colors dràstics, no hi terme mig, es passa del verd radiant del fons de la vall a un vermell calent de les muntanyes pelades sense transició, no podem obrir més els ulls

d'admiració, a més, estem en plena zona de la ruta de les Kasbes, la qual cosa li afegeix un grau d'espectacularitat afegit, amb pobles i kasbes penjant de les falces de les muntanyes que ens fa oblidar els 32 quilòmetres infernals de carretera en obres des de Boulmalne, seguim fins arribar al poble d'**Ait Oudinar**, on hi ha un petit però acollidor càmping on també estem sols. Després de dinar, i fer un te a la vora del riu, part de l'expedició seguim endavant per visitar les, pròpiament dites gorges del Dades. Al sortir del poble la carretera s'enfila a la muntanya amb unes corbes i unes vistes iguals d'espectaculars, arribats a dalt mirem en les dues direccions i veiem l'espectacle en la seva magnitud: el cel d'un blau intens immaculat, les muntanyes vermelles brillants i la vall verd intens, és un moment molt especial. Seguim un tros endavant fins arribar a les gorges, pròpiament dites, un pas molt estret entre muntanyes, bonic però sense la espectacularitat de les del Todra. Allà mateix, a la sortida de les gorges hi ha un petit hotel i càmping que es veu força acollidor i tranquil. Tornem cap al càmping i aleshores succeeix una d'aquelles coses sense les quals els viatges no tindrien emoció: algú es fa mal. Concretament la Júlia, jugant amb en Dani, rep un cop a un dit i pateix una dislocació o trencada, tenim dubtes perquè li fa molt mal. Nervis. Al càmping havien arribat un grup de europeus en 4x4, entre les quals hi ha una metge, però és neuròloga, no és el seu fort i ens recomana anar al metge. A Marroc!, de nit! lluny de qualsevol lloc civilitzat!, iniciem els tràmits amb assistència en viatge i s'acaba decidint baixar a Boulmalne a la consulta d'un metge privat. Fer aquells +/- 60 quilòmetres (30 + 30) de nit, per una carretera en aquelles condicions, i amb el neguit del dolor que sentia la seva filla, devia ser tota una experiència per en Joan. Te'n recordes, Joan?... . L'immobilitzen el dit i els aconsellen anar al dia següent a l'hospital d'Ouarzazate.

L'endemà sortim del càmping i ens emportem un noi que anava cap a Ouarzazate a buscar el correu!!!!, en el camí parem al **Kelaa d'es Mgouna**, a la vall de les roses, on també hi ha mercat, comprem fruita i carn de be en un simulacre de carnisseria en la que, qui ens talla la carn no és el carnisser, si no un noi amb la samarreta del Barça. L'espectacle del Marroc és així!! També comprem diversos productes elaborats amb aigua de roses, tant per nosaltres com per regalar als familiars i amics. Seguim cap a Ouarzazate on visitem l'espectacular kasbah Taourirt i dinem a l'ombra de les muralles de la mateixa kasbah. Després de dinar anem a l'hospital on, a la Júlia, li posen una fèrula al dit (que prèviament han d'anar a comprar a la farmàcia), finalment només tenia el dit dislocat i la cosa va millorar ràpidament. Comprem queviures i també vi i cervesa en un supermercat que es diu Dimitri!.....

Sortim de Ouarzazate, deixem la direcció oest i iniciem el camí cap al nord, per la P-31, ens desviem per una comarcal per fer la següent parada: la **kasbah d'Ait Benhadou**, patrimoni de la humanitat. Hi arribem massa tard i fem nit en un càmping – hotel (freqüent a Marroc) que hi ha al següent poble, allà ens donem un luxe i sopem al restaurant. No és gran cosa.

L'endemà al matí visitem la kasbah amb l'inevitable guia local (d'uns 80 anys!!) que ens ensenya l'interior del poble, cases fetes de fang pastat amb palla que 'està desfent sota la mirada de tothom, es patrimoni de la humanitat, per tant protegit per la UNESCO però no hi inverteixen ni un dirham. Tan sols hi entren diners quan hi fan alguna pel·lícula (la darrera va ser Gladiador). El guia, un home ja molt gran, li ensenya al nostre fill com escollir dues pedres i fer foc amb elles (encara les te a casa). Fem un te i marxem. La nostra intenció inicial era de seguir cap a Telouet i enllaçar amb la nacional P-31 abans d'arribar al cim del port però ens diuen que la carretera està poc menys que impossible, fem mitja volta cap a la nacional. Davant del duríssim port que s'acosta, el Tiz-nit-Tichka, decidim que cadascú vagi al seu ritme i trobar-nos al cim.

Iniciem la pujada i parem a la carretera a comprar figues a uns nens que les venen al peu de la mateixa, tots contents, nosaltres i ells. A peu de carretera també venen pedres o minerals (a l'Atlas en hi ha molts) de colors molt vistosos, compte!!! són falsos, no les pedres en sí, si no el color, sovint vermell o daurat, que les fa més vistoses. Les tenyeixen per fer-les més vistoses als ulls del turista.

Seguim pujant, el paisatge és justament el contrari del que t'imagines al Marroc, estem pujant l'alt Atlas, de sud a Nord, i sembla que estiguis al Pirineu. Carreteres de muntanya, poblets, rius, valls, etc..., parem en un poble i comprem una Tagine en una parada de la carretera per 20dh (comprem l'estri de fang, no el menjar), seguim pujant i arribem al cim del **Tiz-nit-Tichka**, ni més ni menys que de **2.260 metres** d'alçada, un senyor port. Recordeu que el punt més alt de Marroc, el Toubkal te 4.167 metres d'alçada, poca broma amb l'Atlas...

Bé doncs, arribem al cim i..., comença l'espectacle: allà dalt, a 2.260 metres hi ha un seguit de botiguetes on venen unes pedres fantàstiques i ells saben que t'agraden i te les volen vendre, ho accepten tot a canvi, t'agafen (físicament) i et porten a la seva botiga a veure que els hi pots oferir, la situació és surrealista, tothom et parla, tothom et vol vendre, que portes per canviar?, quin mareig! T'enganyen, et diuen que tenen mal de cap i et demanen pastilles que no es prenen, t'ensenyen referències d'"amics" que tenen a Catalunya (o d'on convingui segons la nacionalitat del turista), tot és un muntatge. Però ho saben fer, i tu acabes comprant, en el nostre cas un cargol fòssil i una safata d'"Ull de Tigre", tot preciós. Tots nosaltres acabem comprant/canviant quelcom, en José Antonio s'emporta una espectacular Rosa del Desert. Crec que és en aquest punt de Marroc on l'assumepte del regateig arriba a la seva màxima expressió, no hi ha límits.

Acabem fugint del lloc i parem a dinar una mica més avall, però devem estar a uns 2.200 metres d'alçada i fa fresca.

Com sempre, en parar comencen a aparèixer nens, però per l'inhòspit del lloc ens sorprèn, un, dos, tres, quatre, cinc, no sé al final quants n'hi havia, de petits i de més petits, nens i nenes, però entre ells destacava en **Jaoued**, un prodigi de la creació.

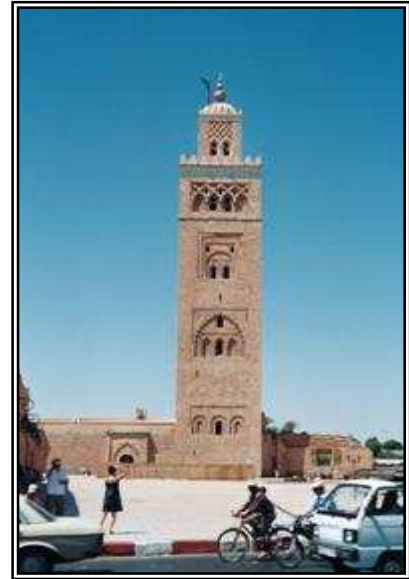
Aquest nen d'uns 10 anys havia pujat des del seu poble, Taddert, a uns 8 quilòmetres a buscar llet!! I havia de tornar a casa, també caminant. Era (suposo i desitjo que encara ho sigui) una criatura simpatiquíssima, alegre, xerraire, en segons, es va fer amic de tots, sobre tot del meu fill Marçal, es coneixien de tota la vida!, se'n van anar a jugar junts. Van tornar tots junts. Hi

havia un de molt petit, d'uns dos anys, amb uns ulls com plats i uns mocs que li arribaven als peus, tot i així era preciós. Hi havia una nena que em recordava molt la de la famosa portada del National Gegràfic, era guapíssima, prima, amb una pell suau i uns ulls quasi transparents de clars que els tenia, amb mocador al cap i una expressió de bondat que et robava el cor, vergonyosa, callada, un àngel.

Acabem tots barrejats, pugem a les nostres furgos, els hi donem de dinar, sortim, ens porten a veure el seu bestiar i a una dona gran que viu en una mena de cova (a aquella alçada!!!), tot és alegria i admiració mútua. Els hi donem el que ens queda de roba, doncs tenen fred. Els acabem baixant fins a **Taddert**, a casa seva, en Jaoued insisteix en ensenyar-nos casa seva, pugem per un carreró que quasi no ho és i arribem a casa seva, on hi està la seva mare i la seva germana amb el seu fill i el seu marit, una casa fosca però neta. Una família absolutament digna. Acabem fent un te amb galetes amb ells. Tots estem molt contents. Ens acomiadem amb el cor encongint, deixant enrera un trosset del nostre cor. Mai els oblidarem. Mai.

Seguim baixant el port cap a una de les ciutats del món amb un nom més mític, musical, rodó, encisador, enigmàtic, atractiu, ens acostem a **Marràqueix**.

Comencem a trobar més gent pel carrer, més cotxes, el sol va baixant, arribem a l'extraradi de Marràqueix i hi entrem. És una gran ciutat, i com a tal, hi ha molta gent i cotxes, però elevat a la màxima potència, gent que passa per tot arreu, cotxes en totes direccions fent sonar el clàxon a la vegada. És la praxis de la teoria del caos. Buscant el càmping hem de creuar la ciutat de sud a nord, doncs està a uns 11 quilòmetres direcció Casablanca, i ens separem per circumstàncies del trànsit, i acabem cadascú perdut per un cantó, de nit, i a Marràqueix, perfecte!!!. Finalment nosaltres som els primers en trobar el càmping i intentem orientar els demés per telèfon però no és fàcil, al darrer moment estem a dos cents metres els uns dels altres i no ens veiem. Ens retrobem ja al càmping, doncs és l'únic que està a prop de Marràqueix, a uns quants quilometres del centre.

Encara que no n'ets conscient sempre estem observats i ara se'ns mostra un altre exemple: un cop instal·lats al càmping apareix un tio amb una furgoneta oferint-se com a taxista pel dia següent, i com ell ja sabia, l'agafem per l'endemà al matí a les onze per 100 dirhams, tot el grup (Duna inclosa) del càmping fins al centre de Marràqueix.

Comentar que el càmping no es gran cosa, com tots, absolutament mancat de manteniment, amb una certa ombra, amb les tomes de llum relativament lluny. Els serveis bastant destrossats i bruts. I la piscina, tenim entès que la van construir fa molts (però molts) i MAI ha tingut aigua. També te el seu atractiu...

Marràqueix, Djema el Fnaa i la Koutubia, són noms mítics de la geografia marroquina. Doncs ens vàrem trobar en mig d'aquests tres llocs a l'hora. El taxi-furgo ens va deixar al centre de Marràqueix, a l'entrada de la **plaça Djemaa el Fna**, al peu de la Koutubia (junt al bar del mateix nom) tot a l'hora. Poc a poc ens vàrem anar endinsant en l'univers que és aquella plaça, gent, molta gent de tots colors i també molts turistes (és la ciutat amb més turistes del nostre recorregut, de llarg), com nosaltres amb la boca oberta i cara de perduts. Ens assalta el primer guia i, com que no havíem tingut massa bones experiències, li diem que no, però ens ho repensem i l'agafem (després ens penedirem).

Aquella plaça, de fet són dues places en una, les diferències que experimenta entre el dia i la nit són radicals, de dia t'hi pots trobar de tot, si bé fa uns anys hi havia mes gent realitzant activitats curioses, però malgrat això encara hi ha els encantadors de serps com a principal atracció, venedors de fruita, de bosses, etc, de nit s'omple pe petits restaurants, que es munten a darrera hora de la tarda, i que omplen la plaça de llum, sorolls, olors i gent, molta gent.

Iniciem el recorregut per la medina i el primer que podem observar és que a Marràqueix hi ha molts més turistes que a qualsevol altra ciutat marroquina, la qual cosa li resta atractiu, però encara n'hi queda prou per nosaltres.

Fem el recorregut pels carrerons impossibles de la medina i fem la primera parada a una farmàcia àrab, amb una mena de petita aula amb aire condicionat que s'agraeix per seure i refrescar-se, on ens mostren algunes espècies i herbes remeieres i aromàtiques, els hi pinten els ulls als nens. Comprem

(per això ens hi ha portat el guia...). Seguim voltant i acabem dinant a , l'ombra en un carreró poc transitat, asseguts en cadires i tamborets, dinem "**kefta**" (carn picada i adobada), en forma de pinxos i mandonguilles i també carn de be, tot a la brasa. Comprem patates fregides i coca cola en un altre establiment proper. Un dinar excel·lent i econòmic.

Seguim voltant, trobem un "Souk" on hi venen animals de tota mena, vius i morts (assecats) camaleons, tortugues, coloms, falcons, mussols, esquiroles, de tot. Comprem cistells. Seguim, fa calor i ens asseiem a una de les terrasses dels bars de la plaça Djemaa el Fna a contemplar l'espectacle (i perquè l'Èlia està dormint).

La plaça inicia, lentament, la seva transformació. Comença a aparèixer gent amb carretons portant els bancs i les diferents parts que finalment compondran els infinits mini-restaurants que inundaran la plaça. Es comencen a encendre els focs per les brases. Hi ha gent que marxa i gent que ve, es produeix una mena de relleu en l'activitat comercial. Arriben els compta contes, els músics i ballarins, acròbates, tatuadors amb henna (en Marçal es fa un tatuatge), una mena de canyes de pescar, amb anelles a la punta del fil, per pescar...ampolles de coca-cola!!!!, xiringuitos (molts) on fan un suc de taronja extraordinari. Els restaurants cobreixen tot l'espectre

culinari, en hi ha especialitzats en cargols, altres en peix, altres llueixen orgullosos el caps de be bullits, braseries, de tot i molt...

Per finalitzar la tarda decidim concedir-nos un luxe i agafar un cotxe de cavalls des de la plaça fins la "**Menara**", passem pel davant del mític hotel "La Mamounia" i arribem fins al final de l'avinguda on està la Menara, aquest és un recinte

ajardinat construït al voltant d'un gran estany central quadrat, El lloc te una estètica perfecte amb l'aigua i el petit palauet que s'hi reflexa, l'Atlas de fons i les palmeres al voltant, és última hora de la tarda i la llum és especial, tot és especial.

Tornem a Djemaa el Fna ja de nit i la plaça ha canviat, milers de bombetes brillen a la plaça, incomptables columnes de fum pugen de cadascun dels xiringuitos, sorolls dels tambors dels artistes i dels compressors per la llum, olors i colors, i gent, infinitat de gent envaeix la plaça, els carrers del voltant també estan plens de gent. En Marçal es menja uns cargols i tornem, molt cansats, cap el càmping.

L'endemà, la resta de companys se'n van cap a les cascades d'Ouzoud i nosaltres decidim descansar una mica i ens quedem al càmping fins a les quatre de la tarda que ens recull el taxi i ens tornem a submergir en la ciutat. Fem un tranquil recorregut per la medina, tot i que el Marçal, no es troba bé, visitem les curtidoreries de pell de Marràqueix, caminem per barris sense turistes i finalment tornem a Djemaa el Fna que ja està en marxa. Sopem en un dels petits restaurants, encara que no estem en massa bones condicions de salut, però és l'"aquí i ara" que sovint apliquem en les nostres vacances. Pugem a una de les terrasses (de pagament) a veure l'espectacle..., indescriptible.

En Marçal acaba vomitant.

Marxem de Marràqueix cap a l'oest, cap a Essaouira, cap a la costa atlàntica. Arribem a **Essaouira**, al simulacre de càmping que hi ha a les afores. Agafem uns taxis per anar fins al centre. Pel que fals taxis descobrim que els "grands taxis", bàsicament Mercedes, no tenen tarifa fixa i, per tant, et cobren el que volen; mentre que els "petit taxi", bàsicament Fiat Uno, tenen tarifa fixa o taxímetre i et pot costa molt menys que l'altre, o sigui que si podeu, agafeu els petit taxi. Essaouira és una bonica localitat costanera, amb platges i un actiu port pesquer, anem a dinar a uns petits restaurants de peix que hi al port, mengem molt bon **peix i marisc** a un preu raonable. Després de dinar fem una volta pel poble que és preciós, amb un recinte emmurallat amb tallers especialitzats en artesanía de fusta, destacant la de fusta d'arrel de tuia, una fusta preciosa i molt aromàtica. També en comprem. Essaouira és un poble amb una forta presència de gent occidental que hi viu doncs és un lloc per viure tranquil a la vora del mar. Al final del recorregut trobem un submón sense turistes amb botigues de tot, mercat de peix, carn i fruita. Comprem una ampolla d'oli d'Argan que és un arbust que creix a la zona.

Oli d'Argan: l'Argan és un arbust amb moltes punxes que creix en molt pocs llocs del món i del fruit del qual només s'alimenten unes cabres. Un cop les cabres s'han menjat els fruits de l'Argan, la gent que s'hi dedica recull les caques de les cabres i d'aquestes n'extreuen els pinyols del fruit d'Argan i, d'aquests pinyols, se'n treu l'oli, que és molt dens i aromàtic, fa olor d'ametlles torrades, de torró.

Tornem cap al càmping a veure la posta del sol des de la platja i ho fem just davant de l'illa de Mogador, que es troba enfront d'Essaouira i que acull una de les poques colònies de falcons d'Eleonora del món. La Júlia ha estat cavalcant a cavall per la platja i s'ho ha passat fantàsticament bé. Es posa el sol, s'acaba el dia.

Al dia següent, ens separem en dos grups, nosaltres cap a Marràqueix per anar cap a les cascades d'Ouzoud, la resta de companys se'n van cap a Rabat i Casablanca, quedem en trobar-nos a Xaouen, doncs nosaltres no volem visitar més ciutats.

De camí cap a Marràqueix parem a **Chichaoua**, un poble de carretera entre Essaouira i Marràqueix que ja havíem vist a l'anada, a comprar la reglamentària **catifa marroquina**. Creiem que lluny dels llocs més turístics podem comprar millor i així és, comprem una preciosa i gruixuda catifa vermella per 1.000 dirhams i uns pantalons curts, pel fill del venedor, aleshores ens regalen dos coixins.

Seguim el camí i parem a dinar en un dels infinits llocs de carretera, carn a la brasa i amanida. Mentre dinem veiem astorats con en pocs minuts i molts cops de martell es canvia un radiador d'un taxi Mercedes, sense baixar la gent del taxi!!!, i se'n va...

A mitja tarda arribem a les **cascades d'Ouzoud**, anem a un dels petits càmpings que hi ha (i que no són gran cosa), és diumenge i el lloc està ple de gent, molta gent, malgrat estar lluny (i molt) de tot.

Fem un passeig fins a les cascades i...entrem en un altre món, estem a una selva tropical, potser asiàtica. Es pot arribar fins al mateix límit de l'abisme per on cau l'aigua, on hi ha uns petits canals per on s'esmuny l'aigua cap al no res, aigua que mou, fins i tot, un petit molí. Aleshores s'inicia una forta baixada, per l'esquerra de la caiguda de l'aigua, aquesta baixada és un recorregut molt pintoresc, entretingut, atractiu ple de petits establiments de venda de souvenirs, de menjar i beguda, algunes petites zones d'acampada, fins arribar al peu de les cascades, aleshores podem veure la magnitud del lloc. Una impressionant cascada cau des de molt amunt creant un espai verd i fresc, ple de nens banyant-se en una aigua fresca i plena de terra en suspensió. Hi ha un petit pont des d'on salten els joves i nens, en Marçal també es decideix i salta des de diferents llocs. Altres joves més agosarats s'enfilen per la paret de l'esquerra de la casca i salten des de molt amunt. Al preu del salt d'aigua hi ha força gent prenent la fresca i banyant-se, un grup fa música amb uns timbals, vivim un altre moment molt bucòlic i entranyable. Com a curiositat esmentar que malgrat haver-hi un pont hi ha unes pseudo-barques que, pagant (malgrat que no sabem quant), et passen d'una vora a l'altra del riu, en un recorregut de potser uns 10 metres. Il·lògic, doncs 30 metres més amunt hi ha un pont..., acabem la tarda banyant-nos al riu, a la part de dalt de la cascada, en un lloc on s'hi accedeix només des del càmping.

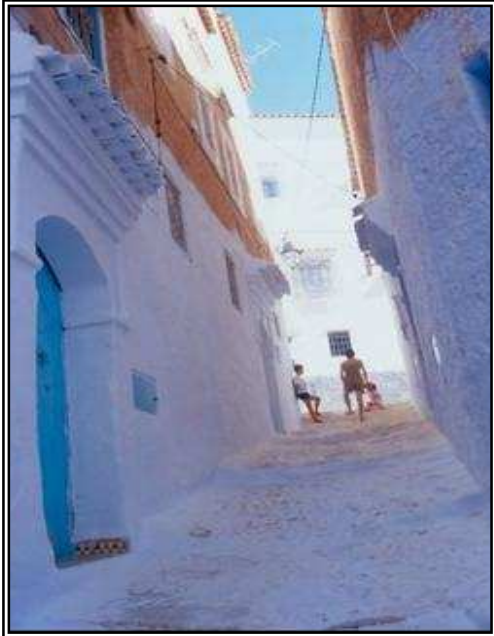

Com a curiositat esmentar que malgrat haver-hi un pont hi ha unes pseudo-barques que, pagant (malgrat que no sabem quant), et passen d'una vora a l'altra del riu, en un recorregut de potser uns 10 metres. Il·lògic, doncs 30 metres més amunt hi ha un pont..., acabem la tarda banyant-nos al riu, a la part de dalt de la cascada, en un lloc on s'hi accedeix només des del càmping.

L'endemà la Marta s'aixeca molt aviat i se'n va a fer una volta tota sola cap a les cascades, el lloc invita a passejar amb un mateix, i aleshores s'equivoca de camí i va a parar a un lloc on també hi ha diversos monos salvatges. La resta de la família ens aixequem i ens acostem al lloc on estan els monos, de tornada al càmping ens tornem a banyar al riu abans de marxar, aigua neta i fresca, són uns moments d'esbarjo que els nens agraeixen molt, encara que no en siguin conscients.

Finalment marxem i seguim cap el Nord, per la P-24, per Beni Mellal i Kènifra, parem a dinar en un altre parador de carretera, aquest cop Tagine i carn a la brasa, formidable!!. A última hora de la tarda, passat Meknés, arribem al càmping de Volubilis a dormir, i veiem els darrers llums de la posta de sol al darrera de les ruïnes de Volubilis, espectacular!!!

L'individu del càmping ens demana oli de motor pel generador de llum del càmping (??!!) l'hi donem.... i així tenim llum....

Seguim cap al Nord, per la P-28, passem Ouezzanne i arribem a la **serralada del Rif** i el paisatge canvia, el relleu és molt més suau, camps de blat i oliveres. Petits pobles blancs, cases aïllades amb uns pallers que són obres d'enginyeria arquitectònica. Veiem gent amb els tradicionals barretes cònics de palla guarnits amb llana de colors molt vius. Arribem a **Xaouen** o Chefchaouen i anem a dinar (aconsellats per la guia Lonely Planet) al restaurant Granada (que no és fàcil de trobar), estem sols, el lloc és petit i entranyable. Dinem molt bé (truita de patates). Aconsellable.

Sortim de dinar i entrem en un món blanc i blau, el casc antic de Xauen és un laberint enlluernador de carrerons torts, de cases amb

parets blanques i blaves, on fins i tot el terra (!!) dels carrerons sense sortida està pintat de blau per senyalitzar-ho. No hi ha massa gent. És un recorregut molt bonic i entretingut, agradable i aconsellable per després de dinar, també hi ha botiguetes, en una d'elles en Marçal es compra unes babutxes. Seguim caminant fins a unes fonts d'on brolla una gran quantitat d'aigua neta i fresca, que forma un riu on la mainada juga i es banya, en Marçal es fa uns **tatuatges amb henna**. Acabem la tarda a la zona del mercat on hi ha el batibull de gent habitual dels mercats.

A Xauen hi ha multitud d'espanyols, molts d'ells bascos, que hi viuen i hi tenen negocis, molta gent parla castellà doncs anys enrera va arribar a ser zona colonial espanyola. Tanmateix hi ha un gran moviment de haixix que es cultiva i cull a la serralada del Rif i que, sobre tot els estrangers, compren a l'entrar a Marroc per consumir-lo durant el viatge o de tornada cap a Europa per fer-ho a casa. De fet, aquest tipus de viatge de "compra " i tornada a Espanya va ser conegut als anys 80 com: "Bajarse al Moro".

Quasi de nit pugem fins al càmping de Xauen on la resta d'expedicionaris ja han arribat, abraçades i comentaris del que cadascú hem vist pel seu cantó.

L'endemà ens tornem a separar en dos grups, uns se'n van fins a Ceuta (on en Joan va fer la "mili") i altres decidim passar la darrera nit a Marroc a Cala Iris, a la costa mediterrània.

Iniciem el recorregut des de Xauen direcció est, cap a **Ketama**, per la carretera P-39. Aquesta carretera va carenant tota l'estona la **serralada del Rif** i ofereix uns paisatges espectaculars tant del costat nord com del sud.

En la nostra guia esmentava que era un lloc relativament perillós, on els venedors de haixix et paren en plena carretera per vendre't "material", per la qual cosa era millor no fer-ho sol ni de nit. He de confessar que estava convençut que era una llegenda urbana més..., però no. Els camps de marihuana, no és que estiguin amagats en racons de la serralada del Rif, no, és que arriben al mateix peu de la carretera principal que la creua. Al·lucinant!, què en podem arribar a ser d'hipòcrites les persones!, sobre tot els polítics!: el haixix és una droga prohibida a quasi tot el món (a Holanda són més intel·ligents, la van legalitzar i així en controlen el seu us) i malgrat això qualsevol persona pot anar al Rif i veure enormes extensions on es cultiva la marihuana amb absoluta normalitat, sense amagar-se el més mínim. I clar, al ser el producte de la zona te'l volen vendre al mateix peu de carretera. Suposo que pel tipus de vehicle que portàvem podien pensar que érem clients potencials, però no era el cas. L'assumpte es tractava, simplement de no fer-ne cas i no parar, fins aquí cap problema...

Però en un moment donat vàrem veure un Peugeot 405, amb dos individus a dins, parat en un marge de la carretera, que, al veure'ns passar es va incorporar a la circulació i al arribar a la nostra alçada es va posar al carril de l'esquerra (de direcció contrària!) fent-nos signes i crits molt ostentosos per que paréssim..., ens acaba avançant i para en un marge, esperant (suposo) que paréssim darrera seu i vendre'ns "quelcom"; evidentment no ho fem i seguim endavant. Uf!! Quin descans!.

Però només era la primera part, i la més suau.

Acte seguit, el grandíssim fill de..., es torna a incorporar a la via i es torna a posar a la nostra alçada, fent més crits i més gestos. I jo em trobo conduint el meu vehicle, amb la meva dona i els meus fills a dins, en ple territori "comanche", envoltats per plantacions de droga, circulant per una carretera de muntanya, amb uns sonats circulant al meu costat, en direcció contrària, que ens volen vendre "material" i de cop i volta... apareix un camió de cara!

Tres vehicles per dos carrils!. I nosaltres ens trobem al cantó del precipici!

El tio no frena, jo tampoc.

Segons d'altíssima tensió....

Freno, ens avança i para en un marge, maleint-nos!!, seguim/fugim endavant...

Un gust agre m'omple la boca. Però ens en hem sortit.

Els "Bombers" (Antonio i Emília) ho han vist tot en primer pla i encara se'n fan creus de com és possible que no passés res.

Fugim (que no seguim) endavant amb un mal cos impressionant fins arribar a una cruïlla, abans d'arribar a **Targuist**, on girem a l'esquerra, cap al Mediterrani. La carretera se'ns ha fet molt llarga, perquè són uns 150 quilòmetres de corbes difícils i a més hem tingut el sobresalt dels venedors.....

Baixem dels cims del Rif cap al mar per una carretereta de forta pendent en la que, a

més hi fan obres. Finalment arribem a **Cala Iris**. La perspectiva és força bona. Una bonica platja amb dues illes al davant. El càmping que hi ha és un autèntic pedregar, però és l'únic i està a ran de platja. Els serveis són nefastos. Ens acabem dutxant als WC, tirant-nos aigua amb les galledetes que hi ha. De fet ho fa tothom. Ens banyem per treure'ns de sobre el cansament i els tràngols de la

carretera. A l'aigua hi ha algues però l'aigua està neta i a excel·lent temperatura, s'agraeix.

A la tarda fem un passeig per la platja fins el proper port pesquer, on no hi ha moviment de barques, però hi ha dos homes pescant amb canya que no paren de treure peixos, espectacular!

En Marçal s'ha quedat sol, pescant en unes roques (ha pescat un peixet i un caragol), uns homes se'l miren per l'insòlit de la situació i ens posem a parlar amb ells. Un és sociòleg i l'altre economista, però no tenen feina..... (Marroc i els seus contrastos!!!, no ens deixaran mai de sorprendre.) tenim una agradabilíssima conversa, davant del mar, mentre el sol va baixant. Serà un record inesborrable. Parlem de política i ells es declaren marxistes (!?) i a favor de la democràcia. Reconeixen la falta d'infraestructures del seu país. Reconeixen la falta d'indústria i la alta taxa d'analfabets. Confiam en homes com ells per treure Marroc de l'endarreriment.

Darrer dia a Marroc.

Esmorzem xurros marroquins que fan al mateix càmping i fem un darrer passeig per la platja fins al port, on hi arriben algunes barques, i on els mateixos homes d'ahir segueixen pescant.

Ens banyem en aigua i en enyorança d'un país i d'unes experiències que es quedaran per sempre en el nostre cor i en el nostre record. **Marroc s'acaba** i Cala Iris és un excel·lent lloc on acomiadar-s'hi. Us ho recomanem. Sincerament.

Marxem de Cala Iris i parem de camí en un poblet on hi ha mercat, Bini-Boufrah, en mig del no res, hi ha un moviment de personal espectacular i pols, molta pols, voltem pel mercat i fem alguna compra de darrera hora i

ens decidim a menjar unes sardines a la brasa d'immillorable aspecte. Ens assentem sota un tendal enorme (que és un cartell publicitari de "El Corte Inglés"), on tothom

ens mira, som els únics occidentals, i improvisem un dinar amb sardines a la brasa i de postra, meló. En Marçal i jo també ens prenem un te.

Com a últim àpat a Marroc és perfecte, recull bona part de la filosofia del que és el país i de la manera de com t'has de plantejar el viatge, sense manies, ni complexos. Menjant el que mengen, com ho mengen i on ho mengen ells. Bevent com ells. O sigui intentant integrar-te al màxim en l'entorn.

Marxem del lloc amb la satisfacció de la feina ben feta i enfilem cap al final del viatge, en direcció est cap a Al-Hoceima, casualment abans d'arribar-hi ens trobem a mig camí, dinant en una ombra als altres dos integrants del grup.

Un cop tots junts seguim endavant, encara fem algunes aturades per comprar, catifes de plàstic, ceràmica, etc...

Arribem a Nador, omplim els dipòsits, comprem pa i fem el darrer te amb menta. Entrem a l'estació marítima i ens posem a la cua. Gestionem els bitllets. Mentrestant sopem, nosaltres sopem uns spaquettis que han de portar cua... Pugem al vaixell que en aquest cas és molt millor que el d'anada.

Al port veiem un "espectacle" denigrant per la humanitat, dins de l'aigua a pocs metres de les enormes hèlix dels vaixells hi ha alguns homes dins l'aigua, amb un petit farcell sobre del cap on porten tot el que tenen. Intenten pujar a algun lloc dels vaixells que van d'Àfrica a Europa. Es juguen la vida pel seu futur. La policia marroquí els hi fot algun crit però poca cosa. Alguns dels passatgers, rics, occidentals, amb la Visa a la butxaca, riuen i jo els maleeixo.

Finalment no passa res i **marxem de Marroc** amb aquest mal regust de boca i ens en anem a dormir. Fa bastant mala mar i tot el vaixell es mou bastant, la qual cosa no ens havia de fer res més que marejar, però..., a mitja nit em desperto amb l'estómac trasbalsat, vaig al vàter, torno al llit, torno al vàter, etc.... En el segon o tercer viatge em trobo amb la Marta que fa el mateix itinerari que jo. Repetim el recorregut diversos cops, en Marçal ens va al darrera. La família anem tots a una. Tots al vàter.

Finalment arribem a Almeria i intentem fer-nos una foto tots els expedicionaris i la Marta tot just si s'aguanta dreta.

Ens acomiadem de la resta doncs nosaltres volem veure el **Cabo de Gata** i a més, jo no estic en condicions de conduir gaire. Aconsegüim arribar fins al càmping Cabo de Gata però no ens deixen entrar fins a la una del migdia, malgrat les nostres súpriques. Aparquem en un racó esperant poder entrar i dormim d'esgotament, enmig d'un caos que és l'interior de la furgoneta. No tenim forces per res. Finalment entrem al càmping, aparquem a una parcel·la i ens tornem a adormir. No podem amb la nostra ànima. Fins al dia següent no podem aixecar cap.

Al dia següent ens aixequem amb energies renovades i decidim passar del Cabo de Gata i tornar a casa. Malgrat això fem una volta amb la furgo fins al far del mateix Cap des d'on veiem unes vistes d'aquell preciós entorn, seguim voltant per la zona i anem a banyar-nos i dinar a Agua Amarga, on jo vaig estar fa més de 20 anys, de maniobres, quan feia la mili, i, com us podeu imaginar no s'hi assembla en res. Després de dinar iniciem el recorregut cap al nord, a mitja tarda decidim regalar-nos una nit d'hotel en algun hostel de carretera però..., no en trobem cap: o estan tancats per ser diumenge o no existeixen, malgrat que els indicadors de carretera sí ho indiquen. Aquesta inexistència es produeix en diferents llocs de la carretera nacional on a l'entrada del poble hi ha el logotip del llit que indica "Hotel" però a l'entrar al poble ja no hi és. Motiu?, doncs que abans hi passava la carretera i ara han fet una variant i la gent passa de llarg i els hotels han tancat. Els vehicles actuals amb les seves comoditats i les seves autonomies de quilometratges han matat els petits hostals dels pobles de l'interior situats al peu de les grans vies de comunicació. És una pena era una indústria familiar força entrançable. En tot cas podrien treure els cartells.....

Acabem dormint en una àrea de servei entre València i Sagunt.

L'endemà, **21 d'agost, arribem a casa.**

Cansats per la gastroenteritis familiar però amb el cap bullint records parlem de que no serà la darrera vegada que anirem a **Marroc.**

Slama! (Adéu en àrab)

Annexos:

1. **Planning inicial** i que finalment vàrem complir a grans trets.

PROPOSTA DE PROGRAMA DEL 30 DE JULIOL AL 19 D'AGOST

<u>Dia</u>	<u>Data</u>	<u>Recorregut</u>	<u>Kms</u>
1	30 juliol	Barcelona – Almeria (Sortida a les 23.30)	800
		Recorregut mixt autopista-Nacional. Possibilitat platja. Sopar	
2	31 juliol	Recorregut A: Nador – Fes	339
		Recorregut B: Nador – Beni Snassen – Fes	393
		Recorregut per serralada Beni Snassen. Muntanya.	
3	1 d'agost	Fes Visita per la ciutat	
4	2 d'agost	Fes Visita per la ciutat	
5	3 d'agost	Fes – Moulay-Idriss – Volubilis - Meknés	80
		Ruta per la ciutat santa, ruïnes romanes i arribada a Meknés	
6	4 d'agost	Meknés Visita per la ciutat	
7	5 d'agost	Meknés – Ifrane – Bosc de Cedres – Azrou	92
		Ruta per la zona dels boscs de Cedres. Monos. Acampada lliure.	
8	6 d'agost	Ifrane – Gorgues del Ziz – Source Bleu de Meski	278
		Ruta per l'oasi del riu Ziz i arribada a dormir al càmping de la Source Bleu de Meski.	
9	7 d'agost	Meski – Maadid (Erfoud) Hotel Xaluca	
		Curt recorregut fins l'hotel Xaluca i sortida cap al desert	
10	8 d'agost	Desert	
		(Possibilitat de fer 2 dies al desert, o fer una nit a l'hotel)	
11	9 d'agost	Hotel Xaluca – Rissani – Alnif – Tinerhir – Todra	184
		Recorregut per la zona del Djebel Saghro. Fòssils.	
12	10 d'agost	Recorregut A: Todra – Ouarzazate – Ait Benadou	210
		Ruta fins a Ait Benadou, kasbah patrimoni de la Humanitat	
		Recorregut A: Todra – Ouarzazate – Ait Benadou - Telouet	257
		Ruta passant per Ait Benadou, kasbah patrimoni de la Humanitat i fent nit al poble de muntanya de Telouet.	
13	11 d'agost	Telouet – Tiz Nit Tichka (2260mts) – Marrakech	123
		Ruta per l'impressionant port del Tiz Nit Tichka de 2260 mts d'alçada	
14	12 d'agost	Marrakech Visita per la ciutat	
15	13 d'agost	Marrakech Visita per la ciutat	
16	14 d'agost	Recorregut A: Marrakech – Essaouira	200
		Arribada a Essaouira, platja i marisc	
		Recorregut B: Marrakech – Oukaimeden (3232mts) Marrakech	
		<u>No ho vàrem fer.</u>	140
		Ruta de muntanya des de Marrakech, pujant al poble/estació d'esquí d'Oukaimeden a la sorprenent alçada de 3232 metres.	
17	15 d' agost	Marrakech – Essaouira	200
		Arribada a Essaouira, platja i marisc <u>No ho vàrem fer</u>	
		(Finalment vàrem fer Essaouira – Cascades d'Ouzoud)	
18	16 d'agost	Dia de marge (Finalment vàrem fer Cascades d'Ouzoud - Xaouen)	
19	17 d'agost	Dia de marge (Finalment vàrem fer Xaouen . Cala Iris)	
20	19 d'agost	Cal Iris – Nador (sortida a les 21.30)	

2. Quilometratge, Autopistes i Combustible.

- Inicials: 178.138, dia 30 de juliol a les 06.12 hs de Barcelona
- Finals: 183.413, dia 22 d'agost a les 18.00 hs a Barcelona

Totals: 5.275 quilòmetres

- Autopistes:
 - +/- 50 €uros pel recorregut d'anada i tornada de Barcelona a València, perquè com ja sabeu a la resta d'Espanya són gratis.
 - "En Madrid no es costumbre que se pague la autopista" (Telemadrid, maig 2005)
- Combustible: +/- 433 €uros

3. Informació turística

- Bàsica: guia Lonely Planet de Marroc en Castellà.
- Informació de l'Oficina de Turisme de Marroc a Madrid.
- Internet: www.turismomarruecos.com

4. Ferries:

Anada i tornada des d'Almeria, de nit, perquè vàrem decidir que preferíem pagar més per anar i tornar en aquest ferri que no haver d'anar fins a Algeciras, la qual cosa volia dir: fer una nit pel camí (+ temps i + diners), fer més quilòmetres, aguantar més calor, fer cues a Algeciras. Malgrat això els vaixells no són gran cosa, el d'anada estava destrossat. A més en aquest cas "passes la frontera" a dalt del vaixell, o sigui, que quan baixes a Nador ja no has de fer res.

5. Moneda: 1 €uro : 10 dirhams

6. Càmpings:

Us detallem els preus d'alguns "campings" (sic!) dels que tenim informació:

• Fes, Càmping Internacional	3 nits	450 dirhams (dh)
• Meknés	2 nits	192dh
• Tinmay	1 nit	100dh
• Meski, Source Bleu	1 nit	?
• Gorges del Todra, Poissons sacrés	1 nit	25dh
• Gorges del Dadés, Ait Oudinar	1 nit	?
• Ait Benhadou	1 nit	?
• Marràqueix	3 nits	200dh
• Essaouira	1 nit	50dh
• Cascades d'Ouzoud	1 nit	50dh
• Volubilis	1 nit	85dh
• Xaouen	1 nit	55dh
• Cala Iris	1 nit	35dh
▪ Total (1)	18 nits	1.242 dh
▪ Total és +/- 100 dh pels interrogants:		<u>1.342 dh</u>

Aquests preus són per la furgoneta, dos adults i dos nens.

7. Diners i Pagaments:

Us detallem aproximadament, els diners que vàrem treure de caixers automàtics, oficines bancàries i els que vàrem canviar, canviant €uros efectius per dirhams.

- Nador 31 de juliol 4.000dh caixer automàtic del Port
- Errachidia 7 d'agost 4.229 dh canvi per 400 €uros
- Marràqueix 14 d'agost 3.000 dh Trets de Banc amb Visa
- Beni Melal 16 d'agost 500 dh. Caixer automàtic
- Xaouen 17 d'agost 500 dh. Caixer automàtic

Per tant, estem parlant **TOT INCLÒS** d'uns 12.000 dirhams, o sigui, uns **1.200 €uros**, o sigui, unes 200.000 pessetes, per 20 dies de viatge, per quatre persones i el vehicle en càmpings, a més dels nombrosos souvenirs, guies, taxis, etc...

8. Guies Turístics

- El preu "oficial" dels guies turístics era, l'any 2004, de 120 dh per mig dia de servei i, es va complir a les ciutats, als pobles ja era "tarifa lliure" a negociar en cada cas.

La guia Lonely Planet parlava dels mateixos preus.

9. Souvenirs:

- Davant de baix cost de la vida i dels objectes, vàrem comprar moltes coses (és un vici), mocadors, minerals, perfums, ganivets, teteres, babutxes, etc..., però us en detallem alguns dels que tenim els preus:
 - Jelaba del Kelaa des Mgouna: 50dh.
 - Tagine (pujant l'atles) 20 dh.
 - Cargol fòssil (coll del Tiz nit Tichka) 5 dh.
 - Objectes de fusta d'arrel de Tuia a Essaouira
 - a. Centre de taula: 80 dh.
 - b. Escacs: 90 dh.
 - Catifa gran i dos coixins a Chichaoua (entre Marràqueix i Essaouira) 1.000 dirhams i uns pantalons curts, pel fill del venedor.

10. Viatge al desert:

L'estada al desert, la vàrem contractar un botiguer/guia del càmping de la Source Bleu de Meski i va incloure:

- Acompanyament per la vall del Ziz des de Meski fins Merzouga
- Viatge en dromedari des de l'alberg Tombouctú de Merzouga fins l'Erg Chebbi i tornada al dia següent.
- Sopar i dormir a la haima de l'Erg Chebbi.
- Esmorzar al dia següent a l'alberg Tombouctú.
- Les furgos es van quedar aparcades a l'alberg i connectades a la llum per mantenir les neveres.

Preus: 30 €uros els adults

15 €uros els nens, Júlia i Marçal (2 en un dromedari). L'Èlia no paga.